

Riksförbundet FUB – för barn, unga
och vuxna med utvecklingsstörning

Handläggare: Eva Borgström

REMISSYTTRANDE
2018-10-29

Finansdepartementet
103 33 Stockholm

Remiss – *En lärande tillsyn* (SOU 2018:48)

Riksförbundet FUB är en intresseorganisation som arbetar för att barn, ungdomar och vuxna med utvecklingsstörning ska kunna leva ett gott liv. Vi är cirka 25 000 medlemmar i 150 lokalföreningar runt om i landet. Personer med utvecklingsstörning och deras närstående är medlemmar i FUB liksom många andra som delar vår grundsyn.

Remissyttrande

Tillsynen av vård, skola och omsorg i Sverige, har renodlats i nya myndigheter och förstärkts med mer resurser och utökade sanktionsmöjligheter. Detta som en följd av behov av efterkontroll efter decentralisering och införandet av mål- och resultatstyrning. Tillitsdelegationen uttrycker det som att tillsynens kontrollerande syfte har stärkts på bekostnad av tillsynens utvecklande funktion.

Tydligare användarperspektiv

Riksförbundet FUB ser ett behov av ett tydligare användarperspektiv i tillsynen, dvs. att erfarenheter och förslag till kvalitetsförbättring efterfrågas av personer med erfarenhet av de olika verksamheterna. Det kan handla om patienter i hälso- och sjukvården, personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras närstående/legala företrädare som har erfarenhet av olika LSS-verksamheter samt elever i skolan och deras vårdnadshavare.

Skolinspektionens skolenkät omfattar inte alla elever

Gällande Skolinspektionen har FUB vid flera tillfällen ifrågasatt varför anhöriga till elever som läser ämnesområden eller individuellt program inte fått svara på Skolinspektionens skolenkät. Här är en förändring på gång menar Skolinspektionen. FUB har även ifrågasatt varför elever och pedagogisk personal i grund- och gymnasiesärskolan inte får svara på den skolenkät som elever och pedagogisk personal i grund- och gymnasieskolan får besvara. FUB menar att dessa enkäter är en viktig del i tillsynsarbetet. Vi fick detta mejl som svar från Skolinspektionen den 5 mars 2018:

”Nej vi har ännu inte någon enkät riktad till träningskola men det är under diskussion att utveckla den befintliga enkäten som riktas till vårdnadshavare i grundsärskola. Enkäten behöver i

så fall revideras. De frågor som ställs till vårdnadshavare till barn i grundsärskola är i hög utsträckning formulerade på ett sätt som inte blir relevant för träningsskola (man frågar exempelvis om eleverna får undervisning som ger dem förutsättningar att nå kunskapskraven).

När det gäller elever och pedagogisk personal har vi inte någon enkät eftersom underlaget per skolenhet i regel är för litet för att kvantitativ metod är aktuell – vi har redovisningsprinciper för anonymitet och kvalitet vilket leder till att resultat inte presenteras vid få svar. När det gäller enkät till pedagogisk personal så har vi diskuterat om vi kan inkludera annan personal än pedagogisk personal i samma respondentgrupp, risken är då dock att jämförelser mellan skolenheter blir missvisande om urvalen i varje skola ser olika ut.

Enkäten som undersökningsmetod har begränsningen att det krävs ett visst underlag – annars är kvalitativ metod att föredra, t.ex. som intervjuer eller observationer på plats. Av den anledningen har vi endast enkäter till de grupper på skolan som är tillräckligt stora för att enkät ska vara relevant. Vi har inte heller skolenkäter till t.ex. fritidspersonal, pedagogisk personal i förskoleklass, elevhälsoteamet eller specialpedagoger.

I samband med regelbunden tillsyn, vilken Skolenkäten är en del av, är Skolenkäten endast en del av all information som samlas in om en skola. När det gäller grundsärskolan har vi tidigare även besökt alla grundsärskolor i samband med tillsyn, vilket vi inte gjort med grundskolor, där endast 20 procent av alla kommunala grundskolor besökts.”

Inspektörerna behöver ha god kunskap om intellektuell funktionsnedsättning

FUB vill betona att det i tillsynsarbetet dessutom är nödvändigt att Skolinspektionen har en god kännedom och kompetens kring personer med intellektuell funktionsnedsättning, samt hur barn och elever med intellektuell funktionsnedsättning och deras anhöriga upplever att de får sina rättigheter tillgodosedda inom den lagstadgade skolverksamheten. För att kunna intervjua en elev krävs ofta kunskaper om tydliggörande pedagogik och Alternativ och Kompletterande Kommunikation (AKK). Det kan även krävas att någon som känner eleven väl, t.ex. en anhörig eller elevassistent, stöttar i kommunikationen. Vår uppfattning är att Skolinspektionen dessvärre har för lite kunskap kring personer med intellektuell funktionsnedsättning och deras skolsituation i dagsläget. Skolinspektionen behöver säkerställa att elever och personalgrupper inom grund- och gymnasiesärskolan får tycka till om sin skolgång respektive arbetsplats, på samma sätt som andra elever och pedagoggrupper.

Komplettera dokumentgranskning med intervjuer och fokusgrupper

FUB instämmer i att en granskning även behöver fånga upp mer svåråtkombara aspekter. Inte minst för att inspektörerna ska kunna få ett grepp om kulturen i en verksamhet, t.ex. om det förekommer dåligt bemötande, mobbning eller tvångs- och begränsningsåtgärder. Det kan även handla om innehållet i den aktuella verksamheten, exempelvis om en meningsfull fritid erbjuds i bostad med särskild service för vuxna eller om den dagliga verksamheten erbjuder en meningsfull sysselsättning för arbetstagarna. För att uppfatta detta räcker det inte med att granska dokument som genomförandeplaner i LSS-verksamheter eller åtgärdsprogram i skolan, utan djupintervjuer eller dialogmöten med patienter, elever i skolan och personer som har berörd LSS-insats/deras legala företrädare, behöver genomföras som ett viktigt komplement. I dagsläget har de flesta personer i LSS-verksamheter aktuella genomförandeplaner, vilket är positivt. Men granskningen kan inte stanna vid att konstatera att planer är upprättade utan den måste också fokusera på att innehållet i planerna omsätts i praktiken.

Flertalet grund- och gymnasiesärskolan använder inte så kallat särskilt stöd och upprättar därmed inte heller åtgärdsprogram utifrån argument om att särskilt stöd redan ingår i skolformen, vilket inte stämmer. En granskning av åtgärdsprogram inom grund- och gymnasiesärskolan kan därmed bli missvisande, eftersom de i flertalet fall inte ens existerar.

Vad gäller förslaget att ta bort den tvingande bestämmelsen om vitesföreläggande i 26 kap. 27 §, andra stycket skollagen, innebärande att Skolinspektionen *får* istället för *ska* förelägga med vite vid allvarliga brister, anser FUB att den nuvarande formuleringen ska finnas kvar. Tillit är positivt, men allvarliga brister *ska* föreläggas med vite.

För Riksförbundet FUB

Harald Strand

Förbundsordförande

Riksförbundet FUB, för barn, unga och vuxna med utvecklingsstörning